Suomen Lähetysseuran sukupuolten välisen oikeudenmukaisuuden linjaus

1. Yhteenveto

2. Linjauksen tarkoitus ja tavoitteet

3. Teologinen perusta

4. Yleinen toimintaympäristö

5. Sukupuolten välisen oikeudenmukaisuuden linjauksen periaatteet

5.1 Intersektionaalinen lähestymistapa

5.2 Transformatiiviset lähestymistavat sukupuolten väliseen oikeudenmukaisuuteen

5.3 Aktiivinen teologinen sitoutuminen sukupuolten väliseen oikeudenmukaisuuteen

5.4 Kumppanilähtöinen lähestymistapa ja jaettu vastuu

5.5 Viestintä ja vaikuttaminen sukupuoleen liittyvissä kysymyksissä

5.6 Sukupuolten välisen oikeudenmukaisuuden sisällyttäminen ohjelmatyöhön, ohjelmasykliin ja organisaation käytäntöihin

Liite: Keskeiset käsitteet ja sanasto

1. Yhteenveto

Tässä sukupuolten välisen oikeudenmukaisuuden linjauksessa määritellään Lähetysseuran sitoutuminen sukupuolten välisen oikeudenmukaisuuden edistämiseen osana sen uskoon perustuvaa tehtävää ja julkista vastuuta. Kristilliseen uskoon, ihmisarvoon ja ihmisoikeuksiin nojaava linjaus vahvistaa kaikkien ihmisten yhtäläisen arvon, oikeudet, turvallisuuden ja merkityksellisen osallisuuden heidän sukupuolestaan ja muista ominaisuuksistaan riippumatta.

Linjaus sisältää Lähetysseuran työtä ohjaavat keskeiset periaatteet ja lähestymistavat organisaation käytäntöihin, ohjelmatyöhön, kumppanuuksiin, vaikuttamistyöhön ja teologiseen työskentelyyn. Se korostaa intersektionaalista ja sukupuolinormeja muuttavaa lähestymistapaa, ennakoivaa ja tilanteeseen sopivaa teologista reflektiota sekä kumppanilähtöistä toimintatapaa, joka perustuu jaettuun vastuuseen.

Linjaus sijoittuu maailmanlaajuiseen toimintaympäristöön, jota leimaavat jatkuva sukupuolten eriarvoisuus, kansalaistilan kaventuminen ja voimistuvat ihmisoikeusvastaiset liikkeet. Tässä tilanteessa linjaus sanoittaa Lähetysseuran sitoutumisen ihmisarvon kunnioittamiseen, syrjimättömyyteen, suojelunperiaatteisiin ja merkitykselliseen osallisuuteen. Se toimii viitekehyksenä vastuulliselle, tilanteeseen sopivalle ja muutosta edistävälle toiminnalle kaikissa ympäristöissä, joissa Lähetysseura toimii.

2. Linjauksen tarkoitus ja tavoitteet

Lähetysseuralle sukupuolten välinen oikeudenmukaisuus tarkoittaa kaikkien ihmisten yhtäläisen ihmisarvon, oikeuksien ja merkityksellisen osallisuuden edistämistä sukupuolesta riippumatta. Kristilliseen uskoon ja ihmisoikeuksiin nojaava sukupuolten välinen oikeudenmukaisuus pyrkii muuttamaan eriarvoisia valtasuhteita, normeja ja rakenteita, jotka tuottavat syrjintää ja ulossulkemista.

Tämä linjaus tarjoaa Lähetysseuralle viitekehyksen sukupuolten välisen oikeudenmukaisuuden edistämiseen organisaatiossa ja ohjelmatyössä. Se määrittelee keskeiset periaatteet ja lähestymistavat, jotka ohjaavat Lähetysseuran työtä.
Linjauksen tarkoituksena on edistää, suojella ja vahvistaa kaikkien ihmisten yhtäläisiä oikeuksia, ihmisarvoa ja merkityksellistä osallisuutta, erityisesti naisten ja tyttöjen sekä niiden ihmisten osalta, joihin kohdistuu syrjintää sukupuolen, sukupuoli-identiteetin, sukupuolen ilmaisun tai seksuaalisen suuntautumisen perusteella.

Linjauksen tavoitteena on puuttua rakenteellisiin, asenteellisiin, sosiaalisiin ja institutionaalisiin esteisiin, jotka rajoittavat yhdenvertaista ja merkityksellistä osallisuutta sekä pääsyä valtaan, resursseihin ja päätöksentekoon. Se tukee myös muutosta, joka haastaa haitallisia sukupuolinormeja, stereotypioita ja syrjiviä käytäntöjä kaikkialla, missä Lähetysseura toimii. Nopeasti muuttuvassa globaalissa kontekstissa sukupuolten tasa-arvon edistyminen on yhä useammin kiistanalaista ja epätasaista. Tämä linjaus tarjoaa periaatteellisen viitekehyksen sekä jatkuvien eriarvoisuuksien käsittelyyn että sukupuolten välistä oikeudenmukaisuutta ja ihmisoikeuksia vastaan kohdistuvan vastustuksen kohtaamiseen.

3. Teologinen perusta

Kristillisen uskon ytimessä on osallistuminen Jumalan lähetykseen (*Missio Dei*) – kolmiyhteisen Jumalan elämää ylläpitävään ja luovaan työhön maailmassa. Tässä tehtävässä kirkko todistaa evankeliumista sanoin ja teoin, julistaa toivoa ja tekee työtä oikeudenmukaisuuden puolesta, jotta

Jumalan hyvyys tulisi näkyväksi ihmisten elämässä. Tämä kokonaisvaltainen kutsumus velvoittaa meitä asettumaan niiden rinnalle, jotka kokevat syrjintää, väkivaltaa ja ulossulkemista, sekä puolustamaan jokaisen ihmisen Jumalalta saamaa ihmisarvoa ja oikeuksia.
Lähetysseuran näkemys sukupuolten välisestä oikeudenmukaisuudesta rakentuu sen teologiselle perustalle. Tätä perustaa jäsentävät muun muassa *Elämään ja oikeudenmukaisuuteen* [1], *Linjaus kristillisestä todistuksesta* [2], Suomen evankelis-luterilaisen kirkon järjestys [3] sekä Lähetysseuran strategia. Lisäksi tämä linjaus kytkeytyy kansainvälisiin ja kansallisiin viitekehyksiin, kuten Luterilaisen maailmanliiton ja ACT-allianssin sukupuolten välistä oikeudenmukaisuutta koskeviin linjauksiin. Yhdessä ne muodostavat perustan uskoon nojaavalle ja kontekstin huomioivalle lähestymistavalle oikeudenmukaisuuteen ja yhdenvertaisuuteen.

Uskomme, että jokainen ihminen on luotu Jumalan kuvaksi ja että siksi jokaisella on luovuttamaton ja tinkimätön arvo. Tämä ihmisarvo ei riipu sukupuolesta, seksuaalisuudesta eikä mistään muustakaan ominaisuudesta. Sukupuoli ja seksuaalisuus ovat merkittäviä ihmiselämän ja identiteetin ulottuvuuksia, eikä niitä tule koskaan käyttää perusteena ihmisarvon, turvallisuuden, osallisuuden tai yhteyteen kuulumisen kieltämiselle. Kristuksessa meidät kutsutaan uudistuneeseen yhteisöön, jossa ihmisarvoa loukkaavia hierarkioita haastetaan ja jossa heijastuu evankeliumin näky kaikkien yhtäläisestä arvosta ja yhteisestä osallisuudesta (Gal. 3:28). Siksi sukupuolten välisen oikeudenmukaisuuden edistäminen on olennainen osa kristillistä todistusta ja palvelua.
Tunnistamme historiallisella rehellisyydellä, että kristillinen traditio ja raamatuntekstit ovat syntyneet tietyissä kulttuurisissa ja historiallisissa konteksteissa ja heijastavat oman aikansa sukupuolinormeja ja valtarakenteita. Lähetysseura asettuu tieteellisesti, historiallisesti ja kulttuurisesti tietoisen raamatuntulkinnan sekä kontekstuaalisen teologian perinteeseen. Luemme Raamattua rukoillen ja vastuullisesti, sen elämää vahvistavia ja vapauttavia suuntia kuunnellen. Samalla tunnistamme, että Raamattua ja teologiaa on käytetty myös ulossulkemisen, syrjinnän ja väkivallan oikeuttamiseen. Tämä havainto syventää sitoutumistamme sukupuolten väliseen oikeudenmukaisuuteen, joka nojaa Do no harm -lähestymistapaan ja ihmisarvon kunnioittamiseen.

Sukupuolinormit ovat usein kulttuurisesti rakentuneita ja kontekstisidonnaisia, ja ne voivat ylläpitää eriarvoisia valtasuhteita sekä aiheuttaa vahinkoa. Kun jäykkiä rooleja tai moraalista kontrollia pannaan täytäntöön, ihmiset sukupuolesta riippumatta voivat joutua kokemaan häpeää, vaientamista sekä hengellistä tai fyysistä vahinkoa. Siksi Lähetysseura sitoutuu haastamaan käytäntöjä ja tulkintoja, jotka oikeuttavat alistamista tai väkivaltaa ja samalla edistämään muutosta, joka vahvistaa pääsyä valtaan, turvallisuuteen ja merkitykselliseen osallisuuteen.
Kirkossa ja yhteiskunnassa, joissa sukupuolten välinen oikeudenmukaisuus toteutuu, suhteita rakentavat keskinäinen kunnioitus, jaettu vastuu ja mahdollisuus siihen, että jokainen voi käyttää lahjojaan yhteiseksi hyväksi. Koska Jumalan lähetys tulee näkyväksi myös siellä, missä ihmisiä suljetaan ulkopuolelle, Lähetysseura kuuntelee tietoisesti ääniä, jotka jäävät helposti sivuun ja tarkastelee sukupuolten välistä oikeudenmukaisuutta suhteessa laajempiin ilmiöihin, kuten köyhyyteen, kolonialismin perintöön, rasismiin ja ilmastoepäoikeudenmukaisuuteen.
Kaikissa toimintaympäristöissä Lähetysseura edistää muutosta tekemällä työtä yhdessä yhteisöjen kanssa sekä käymällä vuoropuhelua ja rakentamalla yhteistyötä paikallisten toimijoiden, myös uskonnollisten ja yhteisöllisten johtajien, kanssa. Yhdistäessään uskon ja ihmisoikeudet Lähetysseura vahvistaa uskonnollisten toimijoiden merkitystä oikeudenmukaisten, turvallisten ja kestävien yhteisöjen rakentamisessa luottaen evankeliumin lupaukseen täydestä elämästä.

4. Yleinen toimintaympäristö

Lähetysseuran työ sukupuolten välisen oikeudenmukaisuuden edistämiseksi tapahtuu nopeasti muuttuvassa globaalissa toimintaympäristössä. Sitä muovaavat moninaiset, toisiinsa kietoutuvat kriisit ja rakenteelliset muutokset. Maailmanlaajuiset konfliktit, ilmastonmuutos, taloudellinen eriarvoisuus, demokraattisen tilan kaventuminen ja ihmisoikeuksiin kohdistuvat kasvavat paineet

vaikuttavat siihen, miten sukupuolittunut epäoikeudenmukaisuus eri konteksteissa syntyy, näyttäytyy ja tulee haastetuksi. Näiden kehityskulkujen ymmärtäminen on välttämätöntä, jotta sukupuolten välinen oikeudenmukaisuus voidaan sijoittaa osaksi tämän ajan globaaleja todellisuuksia.

Anti-rights-liike ja polarisaatio

Anti-rights-liikkeet, eli ihmisoikeuksia vastustavat liikkeet, ovat sukupuolten välisen oikeudenmukaisuuden ja ihmisoikeusperustaisen kehitysyhteistyön keskeinen haaste. Tällä tarkoitetaan löyhiä mutta hyvin resursoituja poliittisten, uskonnollisten ja yhteiskunnallisten toimijoiden verkostoja, jotka vastustavat sukupuolten tasa-arvoa, seksuaali- ja lisääntymisoikeuksia sekä eri ihmisryhmien oikeuksia. Usein nämä oikeudet esitetään uhkana perheelle, perinteelle, uskolle tai kansalliselle identiteetille. Nämä liikkeet normalisoivat syrjintää ja pyrkivät rajoittamaan oikeuksia. Käytännössä tämä voi tarkoittaa esimerkiksi koulutuksen, seksuaali- ja lisääntymisterveyspalvelujen sekä moninaisten perhemuotojen saatavuuden heikentämistä. Näin liikkeet rapauttavat tasa-arvon, osallisuuden ja ihmisarvon perustaa, joka on kestävän kehityksen ja rauhanrakentamisen ytimessä. Kyse on myös pyrkimyksestä horjuttaa sitä arvopohjaa, jolle sukupuolten tasa-arvo ja syrjimättömyys rakentuvat.

Lähetysseuran kaltaiselle uskopohjaiselle toimijalle on tärkeää tunnistaa, että uskontoa käytetään yhä useammin välineenä polarisoituneissa poliittisissa pyrkimyksissä, ja että sillä voidaan oikeuttaa ulossulkemista ja eriarvoisia valtasuhteita. Antigender-liike ja muut anti-rights-liikkeet mukautuvat eri toimintaympäristöihin strategisesti. Ne hyödyntävät vallitsevia taloudellisia, kulttuurisia ja poliittisia kertomuksia tavoitteidensa edistämiseksi. Ilmiön ymmärtäminen on olennaista, jotta sukupuolten välistä oikeudenmukaisuutta voidaan suojella kaikilla työn alueilla, myös ilmastotyössä, vammaisinkluusiossa, toimeentulotyössä ja rauhanrakentamisessa. Samalla on tärkeää varmistaa, ettei kulttuuria tai uskontoa käytetä syrjinnän oikeuttamiseen. Siksi myös naisten taloudellisen toimijuuden, johtajuuden ja osallisuuden vahvistaminen on keskeinen tapa vähentää antigender-liikkeiden vaikutusta ja vahvistaa oikeudenmukaisia sekä osallistavia yhteiskuntia.

Tässä tilanteessa anti-rights-liike muodostaa strategisen riskin. Se edellyttää selkeitä linjauksia ja johdonmukaisia vastauksia. Nämä liikkeet hyödyntävät strategisesti ihmisoikeuskieltä. . Ne vetoavat uskonnollisiin, kulttuurisiin tai kansallisiin kertomuksiin oikeuttaakseen ulossulkemista ja syrjintää. Siksi Lähetysseuran on tärkeää sanoittaa tavoitteensa selkeästi ja ankkuroida ne teologisiin sitoumuksiin ihmisarvosta, oikeudenmukaisuudesta ja syrjimättömyydestä. Samalla on todettava yksiselitteisesti, ettei kulttuuria tai uskontoa voida käyttää syrjinnän tai oikeuksien heikentämisen tai ihmisarvon kieltämisen oikeuttamiseen.[1]. Tässä toimintaympäristössä anti-rights-liike muodostaa vakavan ja rakenteellisen uhkan demokratialle, ihmisoikeuksille ja kaikkien ihmisten yhtäläiselle ihmisarvolle. Se haastaa suoraan perustaa, jolle sukupuolten välinen oikeudenmukaisuus, osallisuus ja rauha rakentuvat. Se uhkaa naisten ja tyttöjen sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen ja muiden marginalisoitujen ryhmien elämää, turvallisuutta ja oikeuksia.

Akuutit kriisit, konfliktit, ilmastonmuutos ja demokraattisen tilan kaventuminen

Väkivaltaiset konfliktit ovat lisääntyneet maailmanlaajuisesti merkittävästi ja saavuttaneet historiallisen korkeita tasoja vuosina 2024–2025. Konfliktien vaikutukset ovat olleet tuhoisia erityisesti naisille, lapsille, nuorille ja syrjinnälle alttiille ryhmille, kuten vammaisille henkilöille. Kriisit, kuten aseelliset konfliktit ja luonnonkatastrofit voimistavat sukupuoleen perustuvaa syrjintää ja väkivaltaa, koska sosiaaliset, taloudelliset ja suojaa tarjoavat rakenteet murtuvat. Samaan aikaan eriarvoisuus, ilmastonmuutos, muuttoliike ja luonnonvarojen niukkuus syventävät haavoittuvuutta. Ne vaikuttavat ihmisiin eri tavoin sukupuolen, iän, asuinpaikan, seksuaalisuuden ja muiden risteävien tekijöiden mukaan.

Kestävä rauha edellyttää, että konfliktien juurisyihin, kuten sosiaaliseen eriarvoisuuteen, puututaan. Se edellyttää myös ihmisoikeuksien ja demokratian vahvistamista sekä eri yhteiskunnallisten ryhmien osallistamista paikallisten tarpeiden mukaisesti. Naisten taloudellinen ja poliittinen vahvistuminen,

koulutus, vahvempi oikeudellinen suoja sekä seksuaali- ja lisääntymisterveys ja -oikeudet yhdessä ihmisoikeuksien kunnioittamisen kanssa luovat perustaa vakaudelle, turvallisuudelle, kestävälle kehitykselle ja rauhalle. Maailmanlaajuiset turvallisuustrendit ovat kuitenkin siirtyneet yhä enemmän kohti konfliktien ratkaisun militarisoitumista. Tämä heijastaa pyrkimystä vastata konflikteihin ensisijaisesti kovien turvallisuustoimien kautta, mikä usein syrjäyttää vuoropuhelua, sovintoa ja kehitystä korostavan rauhanrakentamisen. Samalla osallistavien rauhanrakentamisen prosessien toteuttaminen vaikeutuu.

Ilmastonmuutos on yksi akuuttien kriisien keskeisistä ajureista, ja se voimistaa olemassa olevia eriarvoisuuksia. Rakenteelliset sukupuolten eriarvoisuudet resurssien, tiedon, liikkumismahdollisuuksien ja päätöksenteon pääsyn osalta tekevät naisista ja tytöistä suhteettoman alttiita ilmastoon liittyville häiriöille ja luontokadolle. Seurauksina voivat olla toimeentulon ja taloudellisen turvan heikkeneminen, palkattoman hoivatyön kuormituksen kasvu, terveyden ja hyvinvoinnin heikkeneminen, väkivallan riskien lisääntyminen sekä koulutuksen, osallisuuden ja johtajuuden mahdollisuuksien kaventuminen. Erityisen alttiita ilmastonmuutoksen vaikutuksille ovat iäkkäät naiset, vammaiset naiset ja tytöt, sukupuolen tai seksuaalisuuden perusteella syrjintää kohtaavat ihmiset, siirtolaisnaiset sekä naiset, jotka elävät maaseudulla, syrjäisillä alueilla tai konflikti- ja katastrofialueilla.

Maailmanlaajuisia taloudellisia kehityskulkuja leimaa siirtymä kohti vahvempia neoliberaaleja talousjärjestelmiä. Niitä ylläpitävät myös maailmanlaajuisesti epätasaiset valtasuhteet. Taloudelliset rakenteet eivät ole sukupuolineutraaleja. Siksi näiden epätasapainojen korjaaminen on myös sukupuolten välisen oikeudenmukaisuuden kysymys. Taloudellinen epäoikeudenmukaisuus, epävarmuus ja epätasainen pääsy resursseihin, toimeentuloon ja taloudelliseen päätöksentekoon vaikuttavat suhteettomasti naisiin, erityisesti marginalisoituihin naisiin.

Maailmanlaajuisesti demokraattinen tila ja kansalaistila kaventuvat, ja kansalaisyhteiskuntaan sekä ihmisoikeustoimijoihin kohdistuu yhä enemmän rajoituksia. Demokraattisella tilalla tarkoitetaan ihmisten mahdollisuutta osallistua merkityksellisesti poliittiseen elämään, päätöksentekoon ja hallintoon. Kansalaistilalla tarkoitetaan toimintaympäristöä, jossa yksilöt ja kansalaisyhteiskunta voivat järjestäytyä, ilmaista näkemyksiään, saada tietoa ja pitää vallankäyttäjiä vastuullisina.
Tilan kaventuminen rajoittaa yhä enemmän naisten mahdollisuuksia osallistua poliittiseen elämään ja hallintoon. Kansalaisyhteiskuntaan kohdistuvat rajoitukset, myös rahoitusleikkaukset, vaikuttavat suhteettomasti naisjohtoisiin ja feministisiin järjestöihin sekä järjestöihin, jotka työskentelevät sukupuolen ja seksuaalioikeuksien parissa. Tämä heikentää naisten sekä sukupuolen tai seksuaalisuuden perusteella syrjintää kohtaavien ihmisten mahdollisuuksia järjestäytyä, ilmaista näkemyksiään, saada tietoa ja vaikuttaa päätöksentekoon. Seurauksena heidän äänensä, johtajuutensa ja vaikutusvaltansa julkisissa ja poliittisissa prosesseissa heikkenevät järjestelmällisesti.
Aktivistit, erityisesti ihmisoikeuksien, ympäristön ja sukupuolten välisen oikeudenmukaisuuden parissa toimivat, joutuvat hyökkäysten kohteiksi. Näissä yhdistyvät fyysinen väkivalta, oikeudellinen häirintä ja digitaalinen väkivalta. Samaan aikaan tekoäly ja muut teknologiat voimistavat sekä olemassa olevia että uusia digitaalisia eriarvoisuuksia. Tämä vaikuttaa siihen, kuka voi osallistua ja vaikuttaa yhä digitalisoituvassa kansalaistilassa. Samalla se voi vahvistaa globaaleja eriarvoisia valtasuhteita.

Uskonnolliset toimijat ja sukupuoli
Uskonnollisilla toimijoilla ja johtajilla on keskeinen rooli siinä, miten sukupuoleen liittyvät normit, arvot ja roolit yhteisöissä muotoutuvat. Vaikutusvaltansa ja asemansa vuoksi he voivat olla tärkeitä liittolaisia sukupuolten välisen oikeudenmukaisuuden edistämisessä. Tämä näkyy esimerkiksi sukupuoleen perustuvan väkivallan ehkäisyssä ja kaikkien naisten merkityksellisen osallisuuden

tukemisessa poliittisissa, yhteiskunnallisissa ja rauhanprosesseissa heidän moninaisuutensa huomioiden.
Pyhät tekstit eivät toimi yhteiskunnallisessa tyhjiössä. Niiden tulkinta ja käyttö muovaavat asenteita, käytäntöjä ja mahdollisuuksia osallistua. Siksi uskonnollisilla toimijoilla on erityinen vastuu ja mahdollisuus vaikuttaa siihen, miten uskoa tulkitaan ja sovelletaan. Uskon tulkinta voi vahvistaa kaikkien ihmisten yhtäläistä ihmisarvoa, oikeuksia ja osallisuutta, tai rajoittaa niitä. Lisäksi yhteydet konservatiivisiin uskoon perustuviin toimijoihin ja niiltä saatu rahoitus voivat vaikuttaa siihen, miten kumppanikirkot asemoituvat sukupuolten välisen oikeudenmukaisuuden ja ihmisoikeuksien kysymyksissä. Tämä korostaa kriittisen pohdinnan ja vuoropuhelun sekä ihmisarvoon ja oikeudenmukaisuuteen perustuvan teologisen työskentelyn merkitystä.
Uskonnolliset toimijat vaikuttavat monin tavoin siihen, millaisia sukupuolinormeja eri toimintaympäristöissä vahvistuu tai haastetaan. Lähetysseuran omia teologisia sitoumuksia ja tulkinnallista lähestymistapaa käsitellään tarkemmin sukupuolten välistä oikeudenmukaisuutta koskevan teologisen reflektion osiossa.

Dekolonisaatio
Viimeisen vuosikymmenen aikana on tunnistettu yhä laajemmin tarve tarkastella dekolonisaatiota, rasismia ja eriarvoisia valtasuhteita kansainvälisessä yhteistyössä. Tämä koskee humanitaarista työtä, kehitysyhteistyötä, kirkkojen yhteistyötä ja rauhanrakentamista. Dekolonisaatiolla tarkoitetaan kolonialismin historiallisten ja yhä jatkuvien vaikutusten purkamista, erityisesti maiden, organisaatioiden ja yhteisöjen välisissä epätasaisissa valtasuhteissa.
Sukupuolten välisen oikeudenmukaisuuden yhteydessä dekolonisaatio tarkoittaa kolonialismin perintönä syntyneiden binääristen, heteronormatiivisten ja patriarkaalisten järjestelmien haastamista. Nämä järjestelmät ovat syrjäyttäneet moninaisia alkuperäiskansoihin liittyviä, ei-länsimaisia ja liukuvia identiteettejä. Eri alueilta nousevat dekoloniaaliset ja yhteisölähtöiset feministiset näkökulmat osoittavat, miten siirtomaahistoria muovaa edelleen sukupuolihierarkioita, tiedon tuottamista sekä kehojen ja alueiden hallintaa. Samalla ne korostavat tarvetta ottaa uudelleen haltuun paikallisia ja esivanhemmilta periytyviä ymmärryksiä sukupuolesta, seksuaalisuudesta, kehosta ja yhteisöstä.
Lähetysseuran kaltaiselta toimijalta dekolonisaatio edellyttää kriittistä itsetutkiskelua ja muutoksia omiin käytäntöihin. Se kutsuu muuttamaan avun järjestelmiä ja suhteita niin, ettei paikallisia toimijoita ja yhteisöjä nähdä vain tuen vastaanottajina, vaan johtajina, päätöksentekijöinä ja ratkaisujen yhteisluojina. Läntisiä käsitteitä ja asiantuntijuutta ei tule asettaa kritiikittömästi etusijalle paikallisen tiedon ja osaamisen kustannuksella. Intersektionaalisuus on keskeinen osa dekolonisoitua lähestymistapaa sukupuolten väliseen oikeudenmukaisuuteen. Se haastaa ulkoapäin asetettuja oletuksia ja nostaa esiin historiallisesti syrjittyjen ryhmien eletyn kokemuksen ja asiantuntijuuden. Tässä lähestymistavassa Lähetysseura sitoutuu edistämään dekolonisoivaa ja sukupuolitietoista työskentelyä. Se tarkoittaa, että sekä ulkoa tuotettuja malleja että sisäistettyjä tai perinteisiä käytäntöjä tarkastellaan kriittisesti silloin, kun ne vahvistavat eriarvoisia valtasuhteita tai rajoittavat kaikkien sukupuolten ihmisarvoa ja osallisuutta.

Sukupuolten välistä oikeudenmukaisuutta edistäessään Lähetysseura tavoittelee vastavuoroista ja keskinäiseen kunnioitukseen perustuvaa vuoropuhelua kumppaneidensa kanssa. Tämä tarkoittaa yhteisten arvojen tunnistamista, kontekstiin sopivien lähestymistapojen etsimistä sekä kumppaneiden esiin nostamiin painotuksiin ja pyyntöihin vastaamista.

5. Sukupuolten välisen oikeudenmukaisuuden linjauksen periaatteet
Sukupuolten välinen oikeudenmukaisuus on olennainen osa Lähetysseuran ja kirkon tehtävää sekä koko Lähetysseuran työtä läpileikkaava sitoumus. Se merkitsee sitoutumista kaikkien ihmisten yhtäläisen ihmisarvon ja osallisuuden vahvistamiseen sekä oikeudenmukaisempien tulevaisuuksien

aktiiviseen rakentamiseen. Oikeudenmukaisemmat tulevaisuudet eivät näyttäydy kaikkialla samanlaisina, vaan ne rakentuvat erilaisissa konteksteissa ja eriarvoisuuksien, arvojen sekä elettyjen todellisuuksien keskellä. Siksi niiden rakentaminen edellyttää rohkeutta haastaa epäoikeudenmukaisuutta sekä toivoa, joka näkyy paitsi vakaumuksessa myös konkreettisessa, muutosta synnyttävässä toiminnassa.

5.1 Intersektionaalinen lähestymistapa

Lähetysseura sitoutuu sukupuolten välisen oikeudenmukaisuuden työssään intersektionaaliseen lähestymistapaan. Se tunnistaa, miten monet toisiinsa kietoutuvat syrjinnän muodot syntyvät eriarvoisissa valtasuhteissa. Sen sijaan, että oletettaisiin yhden ratkaisun sopivan kaikkiin tilanteisiin, tämä lähestymistapa kiinnittää huomion sellaisten ihmisten ihmisarvoon, oikeuksiin, osallisuuteen ja toimijuuteen, jotka ovat kussakin toimintaympäristössä kaikkein marginalisoiduimmassa asemassa. Se ohjaa Lähetysseuraa tekemään tietoisia ja tilanteeseen sopivia valintoja. Lähestymistapa on linjassa kansainvälisten ihmisoikeusperiaatteiden kanssa, mukaan lukien CEDAW-sopimuksen tunnistamat risteävät ja moniperusteiset syrjinnän muodot.

Intersektionaalisuus auttaa ymmärtämään, miten sukupuolten välinen epäoikeudenmukaisuus kietoutuu esimerkiksi ikään, vammaisuuteen, etnisyyteen ja seksuaalisuuteen. Samalla se näyttää, miten nämä tekijät muovaavat ihmisten mahdollisuuksia osallistua ja päästä valtaan. Risteävät identiteetit ja valtasuhteet voivat sekä rajoittaa että vahvistaa toimijuutta. Siksi ne edellyttävät erilaisia tapoja toimia, tukea ja rakentaa vastuullisuutta. Lähetysseura ei näe tätä moninaisuutta hallittavana haasteena, vaan resilienssin ja muutospotentiaalin lähteenä.
Tässä intersektionaalisessa sitoumuksessa Lähetysseura tunnistaa, että sukupuolten välinen oikeudenmukaisuus koskee kaikkia sukupuolia. Siksi on tärkeää huomioida naisten, miesten, tyttöjen, poikien ja sukupuolen moninaisuutta ilmentävien ihmisten erilaiset sukupuolittuneet kokemukset. Yhtä tärkeää on tarkastella, miten näitä kokemuksia muovaavat risteävät yhteiskunnalliset rakenteet, valtasuhteet ja toimintaympäristöt. Myös miesten ja poikien sukupuolittuneiden kokemusten ymmärtäminen kuuluu intersektionaaliseen analyysiin. Siihen sisältyy sen tunnistaminen, miten normit, odotukset ja valtarakenteet vaikuttavat heidän elämäänsä ja rooleihinsa. Samalla tunnustetaan sukupuolen moninaisuutta ilmentävien ja ei-binääristen ihmisten ihmisarvo, oikeudet ja eletyt todellisuudet.

Lähetysseura toteuttaa intersektionaalista lähestymistapaa käyttämällä järjestelmällisesti sukupuoli- ja intersektionaalista analyysia oppimisessa, ohjelmien suunnittelussa, toteutuksessa, seurannassa ja oTietoa kerätään ja hyödynnetään eritellysti, jos se on turvallista ja tarkoituksenmukaista.. Lisäksi varmistetaan niiden ihmisten merkityksellinen osallisuus ja toimijuus, jotka kokevat useita ja risteäviä syrjinnän muotoja. Intersektionaalisuus tuodaan tietoisesti osaksi seurantaa, oppimista, vastuullisuutta ja Do no harm -prosesseja. Näin huomiota kiinnitetään jatkuvasti riskeihin, turvallisuuteen ja tahattoman haitan ehkäisemiseen.

Intersektionaalisen lähestymistavan avulla Lähetysseura pyrkii puuttumaan sukupuolten välisen epäoikeudenmukaisuuden rakenteellisiin syihin ja juurisyihin sekä edistämään kestävää muutosta, joka muuttaa sukupuolinormeja ja vahvistaa yhdenvertaisuutta, ihmisarvoa ja oikeudenmukaisuutta kaikille.

5.2 Transformatiiviset lähestymistavat sukupuolten väliseen oikeudenmukaisuuteen

Lähetysseuran työ sukupuolten välisen oikeudenmukaisuuden edistämiseksi on transformatiivista. Tämä tarkoittaa, ettei sukupuolten välistä oikeudenmukaisuutta nähdä irrallisena lisänä olemassa oleviin käytäntöihin. Työtä ei myöskään rajata siihen, että ihmisiä vain sisällytetään rakenteisiin, jotka

itsessään ovat eriarvoisia. Sen sijaan Lähetysseura pyrkii puuttumaan normeihin, valtasuhteisiin ja rakenteisiin, jotka tuottavat syrjintää ja ulossulkemista. Tavoitteena on pitkäjänteinen ja kestävä muutos asenteissa, käytännöissä ja järjestelmissä. Tarkoitus ei ole tyytyä korjauksiin, jotka jättävät eriarvoiset rakenteet ennalleen. Lähetysseura tunnistaa samalla, että tällainen muutos riippuu toimintaympäristöstä, etenee vaiheittain ja on usein kiistanalaista. Siksi se edellyttää tietoisia valintoja, vuoropuhelua kumppaneiden kanssa ja pitkäjänteistä sitoutumista kertaluonteisten toimien sijaan.
Puuttumalla sukupuolten välisen epäoikeudenmukaisuuden juurisyihin transformatiivinen lähestymistapa vahvistaa kehitysyhteistyön kestävyyttä. Se tukee myös osallistavampien, rauhanomaisempien ja oikeudenmukaisempien yhteiskuntien rakentumista. Samalla se osoittaa Lähetysseuran sitoutumista mennä sukupuolisensitiivisiä tai haittaa minimoivia lähestymistapoja pidemmälle. Tavoitteena on toimia rohkeasti, vastuullisesti ja toivoa ylläpitäen oikeudenmukaisempien tulevaisuuksien rakentamiseksi.
Transformatiivinen lähestymistapa haastaa sukupuolinormeja, eriarvoisia valtasuhteita ja sosiaalisesti hyväksyttyjä syrjinnän muotoja, jotka rajoittavat yhdenvertaista osallisuutta ja toimijuutta. Se tarkoittaa tietoista työtä niiden rakenteellisten ja kulttuuristen esteiden poistamiseksi, jotka vaikuttavat naisiin, tyttöihin, miehiin, poikiin ja sukupuolen moninaisuutta ilmentäviin ihmisiin. Samalla tunnistetaan, että muutos näyttää erilaiselta eri toimintaympäristöissä. Siksi sitä on rakennettava yhdessä paikallisten toimijoiden kanssa.

Transformatiivinen muutos ei etene suoraviivaisesti eikä ole riskitöntä. Siksi tällainen työ edellyttää tietoista ja vastuullista toimintaa. Siinä tunnistetaan valtasuhteet, toimintaympäristö ja mahdolliset riskit. Työ perustuu myös tiiviiseen yhteistyöhön kumppaneiden ja paikallisten toimijoiden kanssa.
Transformatiivinen työ haastaa väistämättä vakiintuneita normeja, intressejä ja valtarakenteita. Siksi sitä tehdään usein kiistanalaisissa ja polarisoituneissa toimintaympäristöissä. Lähetysseura tunnistaa, ettei sukupuolten välistä oikeudenmukaisuutta voida edistää neutraaliudella tilanteissa, joissa oikeuksia, ihmisarvoa ja osallisuutta kielletään tai rajoitetaan. Muutoksen on aina oltava tilanteeseen sopivaa ja Do no harm -periaatteiden ohjaamaa. Samalla Lähetysseura tunnistaa vastuunsa toimia rohkeasti silloin, kun sukupuolten välistä epäoikeudenmukaisuutta normalisoidaan tai oikeutetaan esimerkiksi kulttuurisilla, uskonnollisilla tai poliittisilla perusteilla.

5.3 Aktiivinen teologinen sitoutuminen sukupuolten väliseen oikeudenmukaisuuteen

Lähetysseura tuo julkisesti esiin, että sukupuolten välinen oikeudenmukaisuus on uskon ja ihmisarvon kysymys, jonka perusta on Raamatussa ja luterilaisessa teologiassa. Ihmisoikeudet ja syrjimättömyys muodostavat Lähetysseuran työlle ja julkiselle toiminnalle ehdottoman moraalisen ja teologisen perustan niin kirkon elämässä kuin laajemmin yhteiskunnassa.

Lähetysseura osallistuu aktiivisesti sukupuolten välistä oikeudenmukaisuutta koskevaan teologiseen reflektioon ja vuoropuheluun, jotta sen sitoumukset nojaavat Raamattuun ja muotoutuvat jatkuvasti kirkon eletyn todellisuuden keskellä. Kontekstuaalisen teologian mukaisesti Lähetysseura ymmärtää teologisen reflektion syntyvän Raamatun, kirkon tradition ja eletyn todellisuuden vuorovaikutuksessa. Tunnistamme, että pyhien tekstien lukeminen ja tulkinta tapahtuvat aina tietyssä ajassa ja paikassa ja että tulkinnat muovaavat yhteiskunnallisia normeja, osallisuutta sekä ihmisarvon tunnustamista ja oikeuksien toteutumista. Vaikka opin ydin, kristillinen usko itse, säilyy muuttumattomana, sen sanoitus, ymmärtäminen ja käytännön soveltaminen voivat muuttua ja kehittyä historian kuluessa.[1]
Teologisen reflektion avulla Lähetysseura tukee uskonnollisia johtajia ja yhteisöjä tarkastelemaan omia raamatuntulkintojaan ja kirkon traditiota sekä haastaa syrjiviä normeja ja käytäntöjä tavoilla, jotka ovat tilanteeseen sopivia ja elämää vahvistavia.
Tunnistamme, että raamatuntulkinta vaihtelee eri kristillisissä traditioissa myös silloin kun painotetaan kirjaimellisempaa lukutapaa. Koska kristilliseen uskoon kuuluu etsiä totuutta yhdessä, Lähetysseura

sitoutuu kunnioittavaan teologiseen vuoropuheluun näiden eroavaisuuksien keskellä. Samalla pidämme kiinni siitä, ettei Jumalan kuvaksi luodun ihmisarvosta voida tinkiä. Yhdessä kumppaneidemme kanssa haluamme tukea jatkuvaa pohdintaa ja etenemistä kohti oikeudenmukaisuutta, väkivallattomuutta sekä kaikkien ihmisten yhtäläistä ihmisarvoa ja osallisuutta.

Lähetysseura ymmärtää sukupuolten välisen oikeudenmukaisuuden myös tulevaisuuteen suuntautuneena teologisena sitoumuksena. Tähän kuuluu moraalinen mielikuvitus ja tulevaisuusajattelu, jotka auttavat näkemään vaihtoehtoja nykyisille sukupuolittuneille eriarvoisuuksille. Sen sijaan, että nykyiset rakenteet ja käytännöt hyväksyttäisiin väistämättöminä, teologinen reflektio avaa tilaa nähdä ja rakentaa oikeudenmukaisempia yhteiskunnallisia suhteita, käytäntöjä ja rakenteita. Lähetysseuralle kristillinen toivo on aktiivista ja käytännöissä näkyvää. Se ohjaa tämän päivän valintoja ja ratkaisuja niin, että yhdenvertaisuus, osallisuus ja huolenpito toteutuvat elettynä todellisuutena eivätkä jää kaukaisiksi ihanteiksi.

5.4 Kumppanilähtöinen lähestymistapa ja jaettu vastuu

Lähetysseuran työ sukupuolten välisen oikeudenmukaisuuden edistämiseksi perustuu kumppanilähtöiseen ja paikallisesti johdettuun toimintatapaan. Teemme yhteistyötä kumppaneiden kanssa, jotka ovat juurtuneet omiin yhteisöihinsä, nauttivat paikallista luottamusta ja voivat edistää oikeudenmukaista ja kestävää muutosta omassa toimintaympäristössään. Koska kansainväliseen yhteistyöhön liittyy eriarvoisia valtasuhteita, Lähetysseura sitoutuu avoimiin kumppanuuksiin, jaettuun omistajuuteen sekä niiden toimijoiden johtajuuden vahvistamiseen, joita sukupuolten eriarvoisuus koskettaa suoraan.
Lähetysseura ymmärtää sukupuolten välisen oikeudenmukaisuuden yhteiseksi vastuuksi, joka kuuluu kaikkiin kumppanuuksiin. Muutoksen tahdin ja etenemistapojen tulee perustua paikallisiin todellisuuksiin ja riskeihin. Sukupuolten välistä oikeudenmukaisuutta ei kuitenkaan voida pitää valinnaisena eikä siirtää määräämättömästi tulevaisuuteen. Edistyminen voi olla vaiheittaista ja tilanteeseen sovitettua, mutta sitä ei tule pysäyttää tai peruuttaa ilman selkeitä ja perusteltuja syitä, kuten akuuttia turvallisuusuhkaa tai merkittävää poliittista kriisiä.

Lähetysseura ei edellytä kumppaneiltaan teologista yhdenmukaisuutta. Kaikissa kumppanuuksissa on kuitenkin sitouduttava yhteisiin, tinkimättömiin periaatteisiin: ihmisarvoon, syrjimättömyyteen, suojeluun ja merkitykselliseen osallisuuteen. Teologisia tai kulttuurisia tulkintoja ei voida käyttää väkivallan, ulossulkemisen tai perustavanlaatuisten oikeuksien, turvallisuuden tai osallistumismahdollisuuksien epäämisen oikeuttamiseen.
Siksi Lähetysseura sitoutuu tekemään työtä kumppaneidensa kanssa pitkäjänteisessä vuoropuhelussa, vastavuoroisessa vastuunkannossa ja pitkäaikaisessa rinnalla kulkemisessa. Näin sukupuolten välisen oikeudenmukaisuuden tavoitteet pysyvät olennaisena osana yhteistyötä kaikissa toimintaympäristöissä. Toimintaympäristön huomioiminen ei tarkoita neutraaliutta eriarvoisuuden edessä, vaan yhteistä vastuuta edistää muutosta vastuullisilla, uskottavilla ja vaikuttavilla tavoilla.

5.5 Viestintä ja vaikuttaminen sukupuoleen liittyvissä kysymyksissä

Lähetysseura pitää viestintää ja vaikuttamista strategisina välineinä sukupuolten välisen oikeudenmukaisuuden edistämisessä ja pitkän aikavälin normimuutoksen tukemisessa. Tiedostamme, että sukupuolten välinen oikeudenmukaisuus on kiistelty kysymys julkisissa,

uskonnollisissa ja digitaalisissa tiloissa ja että järjestäytyneet antigender- ja anti-rights-kertomukset pyrkivät horjuttamaan ihmisarvoa ja ihmisoikeuksia.
Lähetysseura ei lähde mukaan reaktiivisiin tai vastakkainasettelua vahvistaviin keskusteluihin eikä vaikene vaikeista teemoista. Sen sijaan se panostaa arvopohjaiseen, teologisesti perusteltuun ja tutkittuun tietoon nojaavaan viestintään. Tällainen viestintä vahvistaa uskottavuutta, torjuu disinformaatiota ja avaa tilaa merkitykselliselle vuoropuhelulle. Vaikeita kysymyksiä käsitellään selkeästi, vastuullisesti ja ihmisarvoa kunnioittaen.
Lähetysseura viestii sukupuoleen liittyvistä kysymyksistä ennakoivasti, rakentavasti ja toivoa vahvistavalla tavalla. Se näkee viestinnän osana julkista vastuuta. Sukupuolten välistä oikeudenmukaisuutta ei käsitellä erillisenä teemana, vaan kaikkea työtä ja julkista vuorovaikutusta läpileikkaavana ulottuvuutena. Toivoa vahvistava viestintä pyrkii laajentamaan osallisuutta, vahvistamaan luottamusta ja luomaan edellytyksiä oikeudenmukaiselle ja osallistavalle muutokselle erityisesti polarisoituneissa toimintaympäristöissä.

5.6 Sukupuolten välisen oikeudenmukaisuuden sisällyttäminen ohjelmatyöhön, ohjelmasykliin ja organisaation käytäntöihin

Lähetysseura sitoutuu edistämään sukupuolten välistä oikeudenmukaisuutta koko organisaatiossa johdonmukaisilla ja sukupuolitietoisilla käytännöillä. Tämä koskee osallisuutta, päätöksentekoa, edustusta, henkilöstökäytäntöjä, viestintää ja muuta toimintaa kaikilla organisaation tasoilla. Sukupuolten välisen oikeudenmukaisuuden valtavirtaistaminen ymmärretään koko organisaation vastuuksi, joka vaikuttaa siihen, miten Lähetysseura toimii sisäisesti, miten päätöksiä tehdään ja miten valtaa ja vastuuta käytetään. Tässä sitoumuksessa Lähetysseura nojaa Luterilaisen maailmanliiton (LWF) ja ACT-allianssin sukupuolten välistä oikeudenmukaisuutta koskeviin linjauksiin ja periaatteisiin.

Sisäiset sitoumukset
Lähetysseura pyrkii varmistamaan, että osallisuus, päätöksenteko, edustus ja henkilöstökäytännöt ovat sukupuolitietoisia kaikilla organisaation tasoilla. Sukupuolten välistä tasapainoa ja inklusiivista johtajuutta edistetään, ja yhdenvertaista osallisuutta ja johtajuutta rajoittaviin rakenteellisiin ja institutionaalisiin esteisiin puututaan aktiivisesti linjausten, organisaation käytäntöjen ja osaamisen vahvistamisen avulla. Lähetysseura edistää oikeudenmukaisia osallistumisen ja johtajuuden mahdollisuuksia kaikille sukupuolille sekä puuttuu aktiivisesti rakenteellisiin esteisiin ja eriarvoisuuksiin, jotka liittyvät urakehitykseen, pääsyyn päätöksentekoon ja organisatoriseen valtaan. Näiden sisäisten sitoumusten kautta Lähetysseura vahvistaa arvojensa, periaatteidensa ja arkisten toimintatapojensa välistä johdonmukaisuutta.

Sukupuolten välisen oikeudenmukaisuuden integrointi ohjelmiin ja kumppanuuksiin
ACT-allianssinperiaatteen 2 mukaisesti Lähetysseura sitoutuu integroimaan sukupuolten välisen oikeudenmukaisuuden vaikuttamistyöhön, kehitysyhteistyöhön, kirkolliseen yhteistyöhön, diakoniaan, rauhan- ja sovinnontyöhön sekä humanitaariseen työhön tiiviissä yhteistyössä kumppaneiden kanssa. Tavoitteena on tehdä sukupuolianalyysiä ja intersektionaalista analyysiä yhdessä kumppaneiden kanssa ja sisällyttää se ohjelmien suunnitteluun, toteutukseen, seurantaan, arviointiin, raportointiin ja budjetointiin. Lähetysseura kerää, analysoi ja hyödyntää sukupuolen, iän ja vammaisuuden mukaan eriteltyä tietoa, jos se on turvallista ja tarkoituksenmukaista. Näin vahvistetaan oppimista, vastuullisuutta ja päätöksentekoa sekä ohjelmissa että kumppanuuksissa.

Suojelu on tinkimätön velvoite
Kaikissa sisäisissä käytännöissä, ohjelmissa ja kumppanuuksissa Lähetysseura sitoutuu noudattamaan suojelustandardeja kaikessa sukupuolten välistä oikeudenmukaisuutta edistävässä työssä.

Lähetysseuralla on nollatoleranssi sukupuolittuneelle ja seksuaaliselle väkivallalle. Se sitoutuu ennaltaehkäisyyn, suojeluun, uhrien ja selviytyjien tarpeet huomioivaan tukeen sekä vastuullisuuteen kaikissa ohjelmissa ja kumppanuuksissa.
Lähetysseura edistää turvallisuutta, ihmisarvoa ja osallisuutta sekä pyrkii ehkäisemään ja käsittelemään ihmisoikeusloukkauksia, jotka kohdistuvat ihmisiin heidän seksuaalisen suuntautumisensa, sukupuoli-identiteettinsä, sukupuolen ilmaisunsa tai sukupuoleen liittyvien ominaisuuksiensa perusteella.

Yhdenvertainen osallisuus ja johtajuus
Lähetysseura sitoutuu poistamaan rakenteellisia ja järjestelmällisiä esteitä, jotka rajoittavat naisten ja muiden syrjinnälle alttiiden ryhmien täysipainoista osallisuutta ja johtajuutta kirkon elämässä, ohjelmissa ja päätöksentekoprosesseissa.

Ihmisarvo, osallisuus, vastuullisuus ja läpinäkyvyys
Kaikkea sukupuolten välisen oikeudenmukaisuuden työtä ohjaavat ihmisarvon kunnioittaminen, yhdenvertainen osallisuus, keskinäinen vastuullisuus sekä läpinäkyvä päätöksenteko ja resurssien käyttö.
Näiden sitoumusten avulla Lähetysseura pyrkii varmistamaan, että sen työ sukupuolten välisen oikeudenmukaisuuden edistämiseksi on vastuullista, oikeusperustaista ja transformatiivista sekä omassa toiminnassa että paikallisella, kansallisella ja globaalilla tasolla.

Tämän linjauksen toimeenpanoa tuetaan suunnitelmallisesti, ja sen edistymistä seurataan osana Lähetysseuran normaaleja seuranta-, oppimis- ja raportointikäytäntöjä, joissa huomioidaan myös koulutuskumppanien osallistuminen ja palautemekanismit.

Liite: Keskeiset käsitteet ja sanasto

Antigender-liike: Termillä *antigender* viitataan liikkeeseen tai toimijaverkostoon, joka vastustaa sukupuolten tasa-arvoa, naisten ja tyttöjen oikeuksia sekä sukupuolen tai seksuaalisuuden perusteella syrjintää kohtaavien ihmisten oikeuksia. Antigender-liike ei pyri ainoastaan estämään tasa-arvoa edistäviä toimia, vaan myös purkamaan jo saavutettua edistystä. Kyse ei ole yhdestä yhtenäisestä liikkeestä, vaan laajasta joukosta oikeistopopulistisia, nationalistisia, uskonnollisia ja äärioikeistolaisia toimijoita, joita yhdistävät naisvihamielisyys, nationalistiset ja konservatiiviset arvot sekä usein

demokraattisten järjestelmien horjuttaminen. Toiminta on järjestäytynyttä, ja monet näistä toimijoista verkostoituvat myös yli valtioiden rajojen.[1]

Anti-rights-liike: Anti-rights-liikkeellä tarkoitetaan toimijaverkostoa, joka pyrkii rajoittamaan tai purkamaan ihmisoikeuksia ja yhdenvertaisuutta tukevia rakenteita. Vaikutukset kohdistuvat erityisesti syrjinnälle alttiisiin ryhmiin, kuten naisiin ja tyttöihin, vammaisiin henkilöihin sekä ihmisiin, jotka kohtaavat syrjintää sukupuolen tai seksuaalisuuden perusteella. Verkosto toimii usein poliittisilla, uskonnollisilla ja yhteiskunnallisilla kentillä ja haastaa syrjimättömyyttä, demokraattisia periaatteita sekä ihmisoikeuksien yleismaailmallisuutta.

CEDAW (kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskeva yleissopimus)
CEDAW on Yhdistyneiden kansakuntien vuonna 1979 hyväksymä keskeinen kansainvälinen ihmisoikeussopimus. Se tarjoaa laajan viitekehyksen naisiin kohdistuvan syrjinnän tunnistamiseen ja poistamiseen sekä yhdenvertaisten oikeuksien edistämiseen. Sopimus määrittelee naisiin kohdistuvan syrjinnän ja velvoittaa valtiot poistamaan sitä kaikilla elämänalueilla. Myöhemmän tulkintakäytännön myötä on tunnistettu yhä vahvemmin, että syrjintä voi rakentua useista toisiinsa limittyvistä tekijöistä, mikä edellyttää tilanteeseen sopivia vastauksia. Lähetysseura käyttää CEDAW-sopimusta ja siihen liittyviä ihmisoikeusviitekehyksiä tärkeänä normatiivisena lähtökohtana sukupuolten välisen oikeudenmukaisuuden työssään yhdessä teologisen perustansa ja uskoon nojaavan toimintaympäristön kanssa.[2]

Do no harm: Suomen kehityspolitiikassa ja -yhteistyössä *Do no harm* tarkoittaa vähimmäisvaatimusta, jonka tulee toteutua kaikissa hankkeissa ja ohjelmissa. Se tarkoittaa ihmisoikeuksiin, sukupuolten tasa-arvoon, syrjimättömyyteen ja osallisuuteen liittyvien riskien tunnistamista ja käsittelemistä sekä sen varmistamista, ettei kehitysyhteistyö syvennä olemassa olevia eriarvoisuuksia tai aiheuta haittaa. *Do no harm* on perustavanlaatuinen vaatimus ja osa ihmisoikeusperustaista lähestymistapaa.[3]

Sukupuoli: Tässä sanastossa sukupuolella viitataan ensisijaisesti englannin kielen käsitteeseen *gender*, eli sosiaalisesti rakentuneisiin rooleihin, käyttäytymiseen, normeihin ja odotuksiin, jotka liitetään naisiin, miehiin, tyttöihin ja poikiin. Suomen kielessä sana *sukupuoli* voi viitata sekä sosiaaliseen sukupuoleen (*gender*) että biologiseen sukupuoleen (*sex*). Tässä linjauksessa painotus on kuitenkin pääosin sukupuolen sosiaalisissa, kulttuurisissa ja rakenteellisissa ulottuvuuksissa, ellei asiayhteys selvästi viittaa biologiseen sukupuoleen. Sukupuoli ei tarkoita vain naisia tai miehiä, vaan kattaa kaikki sukupuolet, mukaan lukien sukupuolen moninaisuutta ilmentävät ihmiset.[4]

Sukupuolten välinen oikeudenmukaisuus: Lähetysseura käyttää käsitettä *sukupuolten välinen oikeudenmukaisuus* korostaakseen, että sukupuoleen liittyvät kysymykset eivät rajoitu muodolliseen tasa-arvoon tai resurssien tasapuoliseen jakamiseen. Ne koskevat syvempiä rakenteita, normeja, suhteita ja valtasuhteita, jotka muovaavat ihmisarvoa, osallisuutta ja mahdollisuuksia. Sukupuolten välinen oikeudenmukaisuus puuttuu epäoikeudenmukaisuuden juurisyihin ja tähtää syvälliseen ja kestävään muutokseen. Kristillisessä teologiassa oikeudenmukaisuus on relationaalinen ja moraalinen käsite, joka perustuu ihmisarvoon ja oikeisiin suhteisiin. Siksi sukupuolten välinen oikeudenmukaisuus on teologisesti perusteltu sitoumus eikä vain tekninen tai ohjelmallinen tavoite.

Ihmisoikeusperustainen lähestymistapa (HRBA)
Ihmisoikeusperustainen lähestymistapa on kehitysyhteistyön ja rauhanrakentamisen viitekehys, joka pyrkii edistämään oikeudenmukaisuutta, ihmisarvoa ja yhdenvertaisuutta nojaamalla kansainvälisiin ihmisoikeusnormeihin. Sukupuolten välisen oikeudenmukaisuuden yhteydessä ihmisoikeusperustainen lähestymistapa korostaa, että kaikki ihmiset ovat oikeuksien haltijoita ja että valtioilla sekä organisaatioilla on vastuu kunnioittaa, suojella ja edistää ihmisoikeuksia.
Sukupuolten välisen oikeudenmukaisuuden kannalta keskeisiä HRBA-periaatteita ovat syrjimättömyys ja yhdenvertaisuus, merkityksellinen osallisuus, vastuullisuus ja läpinäkyvyys. Nämä periaatteet

ohjaavat sitä, miten sukupuolten välistä oikeudenmukaisuutta edistetään. Niiden avulla voidaan puuttua rakenteellisiin eriarvoisuuksiin, valtasuhteisiin ja osallistumisen esteisiin niin, että etusijalle asetetaan kaikkein syrjityimpien ihmisten oikeudet ja toimijuus.

Intersektionaalisuus: Intersektionaalisuus on analyyttinen viitekehys, joka tarkastelee, miten useat toisiinsa kietoutuvat sosiaaliset identiteetit ja valtarakenteet – kuten sukupuoli, etnisyys, yhteiskuntaluokka, vammaisuus, ikä, uskonto ja seksuaalisuus – muovaavat ihmisten kokemuksia syrjinnästä, ulossulkemisesta, etuoikeuksista ja oikeuksien toteutumisesta. Sen sijaan, että eriarvoisuuksia tarkasteltaisiin toisistaan erillisinä tai vain päällekäisinä tekijöinä, intersektionaalisuus tuo näkyviin, miten vallan järjestelmät toimivat samanaikaisesti ja suhteessa toisiinsa. Näin syntyy erilaisia ja toimintaympäristöön sidoksissa olevia syrjään jäämisen tai etuoikeuden muotoja.[1]